

FEMİNİZM VE TERÖR: KADIN TERÖRİSTLER VE TERÖRLE MÜCADELEDE KADIN

FEMINISM AND TERRORISM: WOMEN TERRORISTS AND WOMEN IN COUNTERTERRORISM

Büşra ÖĞÜTÇÜ ¹

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kahramanmaraş, Türkiye

ÖZET

Feminizm temel olarak kadınlara atfedilen ikincil rolleri sorgulayan ve kadın erkek eşitliğini savunan bir teoridir. Bu çerçevede terör de genel anlamda savaşla paralel şekilde erkeklerce sürdürülen ancak sonuçlarından en çok kadınların etkilendiği bir eylem olarak görülmektedir. Hakim kodların aksine kadınlar da terörizmle destekçi veya katılımcı olarak ilişkili olabilmekte katılımcı olduğu durumda ise etkin olabilmektedir. Bu çalışmada kadınları teröre başvurmaya ve katılımcı olmaya iten faktörler ve buna mukabil terörle mücadelede kadının rolü de incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Güvenlik, Kadın, Kadın Teröristler, Terör.

ABSTRACT

Feminism is a theory which basically advocates gender equality and questions the secondary roles attributes to woman. In this framework terrorism seen as an activity which performed by men against to men but women affected by the consequences. Unlike the prevailing thought women are related to terrorism as supporter or participant and as participant they are effective. In this study the factors effects women to be relate to terrorism and woman in counterterrorism will be analyzed.

Keywords: Feminism, Security, Terrorism, Woman, Woman Terrorist.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Büşra ÖĞÜTÇÜ, Arş. Gör Dr., Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kahramanmaraş, Türkiye **E-mail:** busraogutcu@gmail.com

Bu makaleye atıf yapmak için / Cite this article: Öğütçü B. (2023). Feminizm ve Terör: Kadın Teröristler ve Terörle Mücadelede Kadın. *The Journal of World Women Studies*, 8(2), 416-424. <http://doi.org/10.5281/zenodo.8432954>

GİRİŞ

Çalışmanın ana eksenini feminist teorisinin terör kavramına bakışı ve kadın teröristlerdir. Bu bağlamda ilk olarak feminizm hakkında bilgi verilecek sonrasında ise terör kavramı ve feminizmin terör kavramına bakışı ve kadın teröristlerin terör örgütlerindeki rolü incelenecektir. Son olarak terörle mücadelede kadınların rolüne kısaca değinilecektir. Çalışmanın araştırma soruları ise şunlardır:

— Kadınların terör örgütlerine katılmaya iten /terör örgütlerini kadınları eylemlerde kullanmaya iten faktörler nelerdir?

— Kadınlar eylem bazında başarılı olabilmekte midir?

— Kadınların terörle mücadeledeki yeri ve konumu nedir?

Çalışmada yöntem olarak literatür taramasına dayalı birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır.

17/18. yüzyıllarda kadınların oy verme, eğitim vb. temel hak talepleri ile ortaya çıkan feminizm en temelde kadın ve erkeklerin eşitliğini savunmaktadır. Ataerkil olarak adlandırılan yapının kadını ikinci planda görmesi de feminizm açısından temel sorun alanıdır. Feminizm bu durumu “toplumsal cinsiyet” le kavramsallaştırmıştır. Bu açıdan “sex” kavramı biyolojik cinsiyete “gender” kavramı ise toplumsal cinsiyete tekabül etmektedir. Feminizm temel olarak üç dalga halinde gelişmiştir. Birinci dalga feminizmde kadınlar oy verme, eğitim vb. temel haklarına kavuşmuş; ikinci dalga feminizmle kız kardeşlik kavramı ön plana çıkmış verir aşama daha ileri giderek ataerkil yapıdan kurtulmak hedeflenmiş; üçüncü dalga feminizmle ise farklı coğrafyalardaki farklı kadınların sorunlarının ve tecrübelerinin farklı olabileceği ve bunların bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiği fark edilmiştir. Yine feminizmin liberal feminizm, sosyalist feminizm, post- kolonyalist feminizm gibi farklı türleri bulunmaktadır.

Feminizm açısından savaş, terör vb. eylemler genel olarak erkekler tarafından erkeklere karşı gerçekleştirilen ancak sonuçlarından yine en çok kadınların zarar gördüğü eylemlerdir. Burada da kadınlar genel olarak ikincil rollerde bulunmakta ve kendileri ile karar alamamaktadır. Ancak diğer taraftan bu ataerkil yapı ve kendisi ile ilgili karar alamama durumu kadınları terör örgütlerine itmektir çünkü terör örgütlerinin özgürlük vaadi bu aşamada kadınlar açısından cezbedici olmaktadır. Yine kadınlar terör örgütlerinde aktif rol almaktadır ve eylemleri de etkili olmaktadır. Diğer taraftan terörle mücadelede kadınlar politika alanından uzaklaştırıldıkları için etkin rollerde ve karar alma mekanizmalarında yer almamaktadırlar. Kadınlar genel olarak karar vericilerin eşi vb. konumunda yer almakta ve karar alma mekanizmalarında yer aldığı- örneğin bakanlık- bu genelde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı vb. gibi feminen alanlarda olmaktadır.

Feminizm

Feminizmin kelime anlamına bakıldığında kökeni Latince femine kelimesidir ve kadın anlamına gelmektedir. Feminizm nedir diye sorulduğunda belli bir tanımının olmadığını söylemek mümkündür. İncelendiğinde karşımıza çok çeşitli tanımlar çıkmaktadır. En temelde feminizm, kadınların sadece kadın oldukları için karşı karşıya kaldıkları zorluklar, baskı ve ezilmeyle ilişkisini inceleyen, sınıf, ırk, ulus, din, dil vs. unsurlarda kadının yaşadığı sorunları ele alan teori olarak tanımlanabilir. (Taş, 20198:165) Bu tanımlardan bazıları şöyledir;

• Bell Hooks feminizmi cinsiyetçilik veya cinsiyetçi sömürüyü ve zulmü sona erdirmek için bir hareket olarak tanımlamıştır. (Taş, 20198:165)

• A. Mitchel’e göre feminizm kadınların kendi aralarında bir dayanışma yaratarak, erkek egemen dünyanın norm ve değerlerine, cinsiyetçi politikalarına karşı başlatmış olduğu mücadeledir. (Taş, 20198:165)

Feminizm genel olarak İngiltere’de ortaya çıktığı söylenebilir. Feminizm ile ilgili yazılmış en önemli eserlerden biri Mary Wollstonecraft tarafından 18. yüzyılda yazılan Kadın Haklarının Savunusu (Vindication of the Rights of Woman) adlı kitabıdır. Wollstonecraft bu eserinde kadınlar ve erkekler için eşit eğitim ve terbiye fırsatları öngörmekte aynı zamanda eşit siyasal ve sosyal haklar talep etmektedir. (Notz, 2018:39) Esasen bu kitaptan önce de kadınların sorunları ile ilgili kitaplar yazılmıştır örneğin Christine de Pizan 1405 yılında The Book of The City of Ladies (Kadınlar Kentinin Kitabı) adlı eserle ortaçağda kadınların ezilmeyle ilgili karşı çıkmış ve eserinde kadınların, erkeklerin kendilerini aşağılayan sözlü ve cinsel tacizlerine karşı çıkmaları gerektiğini belirtmiştir. (Notz, 2018:33) Ancak kadın sorunları ilgili asıl farkındalık ve kadının ikincil konumuna karşı çıkış 17. ve 18. yüzyıllarda

ortaya çıkmıştır. Kadınlar ve cinsiyet araştırmacıları feminizmi 1800'lü yılların sonunda kullanmaya başlamışlardır. (Notz, 2018:11)

Charles Frourier kadın erkek eşitliğinin önemli savunucularından olmuş “harmoni” diye tanımladığı bir toplum düzeni öngörmüştür. Harmoni yalnızca ekonomik değil sevgiye dayalı bir birlikteliktir. (Notz, 2018:36) Emeğin özgürleşmesinin cinsiyet özgürleşmesine bağlı olduğunu savunan Frourier hiyerarşik iş bölümünü eleştirmiş ve “*Harmoni, bizlerin kadınları mutfaklara ve ocakların başına hapsetme aptallığımızla sağlanamaz. Doğa her iki cinsi de eşit bir biçimde bilime ve sanata yetenekle donattı.*” diyerek kadın erkek eşitliğini savunmuştur. (Notz, 2018:36)

Feminizm en temelde kadın erkek eşitliğini savunmaktadır. Feminizmin eşitlik anlayışı karşılıklılık temelindedir. Feminizm, kadın erkek ilişkilerinde yalnızca erkeğin yaptıklarının kadınlar tarafından değil, aynı zamanda kadınların yaptıklarının da erkekler tarafından yapılabilmesi anlamına gelen “karşılıklılık ilkesi” nin geçerli kılınmasını talep etmektedir. (Koyuncu, 2014:203) Feminizm bu eşitlik kapsamı çerçevesinde ataerkil addettiği yapıda kadının durumunu sorgulamaktadır. Kadına hep ikincil roller verilip varlığı özel alanla sınırlanırken erkeğin bunun aksine kamusal alanla özdeşleştirilip gücün ve iktidarın sembolü olmasına karşı çıkmaktadır. Feminizm bu çerçevede sorgulamalarını toplumsal cinsiyet ile kavramsallştırmış “sex” ve “gender” sözcükleri üzerinden bunu açıklamaya çalışmıştır. “Sex” bu bağlamda doğuştan gelen cinsiyete işaret ederken “gender” ise toplumun cinsiyete dair kalıplarını ifade etmektedir. “gender” sözcüğü cinsiyetler arasındaki ilişki, kabullenme ve iktidar biçimlerinin esasen doğuştan meydana gelmediğini, sosyalizasyon sürecinde öğrenildiğini vurgular. (Eken, 2016:451)

Feminist açıdan toplumsal cinsiyet kadınların ve erkeklerin ne olması gerektiğini tanımlayan toplumsal olarak belirlenmiş bir dizi özellik kümesi olarak tanımlanmakta ve bu çerçevede güç, akılcılık, bağımsızlık, koruyuculuk ve kamusal alan erkeklikle ilişkilendirilirken; zayıflık, duygusalılık, ilişkisellik, korunmacılık ve özel alan kadınlıkla özdeşleştirilmiştir. (Tickner&Sjoberg, 2016:220)

Toplumsal cinsiyeti en iyi anlatanlardan biri ise feminist teorinin önemli isimlerinden Simon de Beauvoirdir. Beauvovir 1949 yılında yazdığı «İkinci Cins» isimli kitabında toplumsal cinsiyeti “Kadın doğulmaz; kadın olunur” diyerek açıklamıştır. Diğer taraftan toplumsal cinsiyet kadın erkek arasında bir hiyerarşiye de yol açmaktadır. Bu yapıdaki erkek üstünlüğü de ataerkil yapıyı işaret etmektedir. Ataerkil yapının aksine feminizm kadını sadece kurban veya nesne olarak kabul etmez tersine kadın eyleme geçen faal bir birey olarak değerlendirir bu kapsamda feminizm bir toplumsal hareket olarak nitelendirilebilir. (Notz, 2018:10)

Feminizm tarihsel süreçte üç dalga halinde ortaya çıkmıştır. İlk ortaya çıktığı yıllarda feminizm genel olarak kadınların oy kullanma, eğitimde fırsat eşitliği gibi haklardan yararlanma talepleri çerçevesinde şekillenmiştir. (Tür - Koyuncu, 2010:6) Bu dönem feminizmin tarihinde “Birinci Dalga Feminizm” olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde kadınlar temel haklarını elde edebilmek için mücadele etmişler ve kendilerinin de erkekler gibi eşit bir yurttaş olarak erkeklerle eşit hak ve özgürlüklere sahip olması düşüncesini savunmuşlardır. Birinci dalga feminizm hareketinde yer alanların farklı politik hareketlerde de aktif olduğu söylenebilir. (Koyuncu, 2014:204)

1970’lerde ortaya çıkan “İkinci Dalga Feminizm” kadınların eşitlik mücadelesinde bir sonraki aşamayı işaret etmektedir. Temel haklarını bir mücadele sonucu elde eden kadınlar mücadelelerini bu defa farklı boyutta sürdürmüşlerdir. 1970’lerde kadın haklarının iç hukukta garantiye alınmasıyla sadece toplumsal ve siyasal hayatta değil bilimsel alanda da etkisini hissettirmiş ve sosyal bilimlere yönelik eleştiriler gündeme gelmiş ayrıca sisterhood (kız kardeşlik) düşüncesi de bu dönemde ortaya çıkmıştır. (Tür - Koyuncu, 2010:6) “Kişisel olan politiktir” “Bütün kadınlar kız kardeştir” sloganları bu döneme aittir. (Güneş, 2017:246) İkinci dalga feminizm kadınların temel haklara sahip olmasından öte ataerkil yapıdan bütünüyle kurtarılması gerektiğini belirtmiştir. (Koyuncu, 2014:204)

Üçüncü Dalga feminizmle birlikte farklı kadınların farklı sorunları olabileceği fark edilmiştir. Örneğin Avrupalı bir kadınla Afrikalı bir kadın en temelde ataerkillik çerçevesinde benzer sorunlar yaşasalar da Afrika’nın kolonyal geçmişi ve bunun kadınlar üzerindeki etkisi göz ardı edilmemelidir. Bu noktada Üçüncü Dalga Feminizm kadın sorunlarının sadece beyaz kadınların sorunlarına indirgenmesine karşı çıkmıştır. (Güneş, 2017:248)

Feminizm üç dalga halinde gelişirken farklı feminizm türleri de ortaya çıkmıştır. Liberal feminizm, Marksist feminizm, Sosyalist feminizm, Post-modern feminizm, Post-kolonyal feminizm gibi birçok farklı feminist yaklaşım olsa da bu yaklaşımların kadının tüm alanlarda görünür kılınması ve maskülen değer ve yaklaşımların sorgulanması konusunda hem fikir olduklarını söylemek

mümkündür. (Tür - Koyuncu, 2010:7) Çok farklı yaklaşımlara sahip olan feminizm uluslararası ilişkiler teorilerinin, yapılarının ve faaliyetlerinin cinsiyet boyutlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. (Ataman, 2009:6)

Terör Kavramı

Latince kökenli bir sözcük olan terör, TDK tarafından sözlükte yıldırma, tedhiş, korkutma, cana kıyım ve malı yakıp yıkma olarak tanımlanmıştır. (<https://sozluk.gov.tr/>) 1937 tarihli Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 1. maddesinde ise:

Bireylerin ya da bir bireyler grubunun ya da umumi halkın zihninde bir terör hali yaratmak için tasarlanmış ya da planlanmış bir devlete karşı yöneltilmiş kriminal eylemler olarak tanımlanmıştır (Taşdemir, 2005:25) Terör diğer taraftan siyaset yapmanın en radikal biçimi olarak tanımlanabilir, ayrıca alçak gerilimli savaş olarak da adlandırılmaktadır çünkü terör eylemlerinin hedef aldığı topluluk savaşa hazır ve istekli değildir. (Ergil, 1992:1) Terör hedefe ulaşmak için bir korku iklimi yaratmak, toplumda ve kişilerde korku, panik ve ümitsizlik duygusu yaratarak devlete olan güveni ortadan kaldırmak, sosyal bütünlüğü bozmak ve bu yolla toplumsal düzeni bozarak istediği hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır. (Ergil, 1992:1) Terörün amaçlarından bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Korku ve dehşet ortamı oluşturmak
- Yerleşik otoriteyi tahrip etmek (Terörist masum kitle ayrımı yapmadan baskı yöntemlerine başvurmasını sağlamak)
- Muhalif güçleri harekete geçirmek
- Kamuoyunu olumsuz (otorite aleyhine) veya olumlu(kendi lehine) yönlendirmek
- Siyasi gücü ele almak ve mevcut hükümeti devirmek (Ergil, 1992:2)

Terörizm Türleri

- **Ulusal Terör:** Devletin ülkesi içinde meydana gelen, dış kaynaklı hiçbir terör örgütü ile işbirliği içinde bulunmadan gerçekleştirilen ve başka bir devletin veya şahsın menfaatini veya zararını hedef almayan eylemlerdir. Devletin hukuki düzenini hedef almaktadır. (Topal, 2004:68)

- **Devlet Terörü:** Devlet tarafından kendi ülke sınırları içinde kendi vatandaşlarına karşı uygulanan sistematik şiddet eylemleridir ve aynı zamanda devlet aktörleri tarafından İnsan Hakları Hukuku ihlali içinde gerçekleştirilen kapsamlı, yaygın, sistematik şiddet kullanımudur. (Topal, 2004:68)

- **Politik Terör:** Toplumda korku ortamı yaratmak için politik amaçlar nedeniyle yapılan şiddet eylemleridir. (Topal, 2004:68)

- **Uluslararası Terör:** Uluslararası sonuç doğuran terörist eylemlerdir. Ulusal bir sisteme ülke dışından yöneltilen bir şiddet veya şiddet yüklü tehdit eylemidir. (Topal, 2004:69)

- a) **Devlet Destekli Uluslararası Terör:** Devletler veya devletlerle ilişkili ulus altı gruplar tarafından stratejik, politik, dini amaçlara ulaşmak için hedef toplum üzerinde korku ortamı yaratmaya yönelik şiddet eylemleridir. (Topal, 2004:71)

- b) **Devlet Destekli Olmayan Uluslararası Terör:** Terörist eylemde saldırgan ve mağdurun farklı tabiiyete sahip olması, eylemin birden fazla devlet ülkesinde gerçekleştirilmesi, terörist eyleme yabancılık unsuru katsa da devlet desteği olmadığı için devlet destekli sayılmamaktadır. (Topal, 2004:71)

- **Uluslar ötesi Terör:** Devlet dışı aktörlerin uluslararası düzeyde şiddet eylemlerine karışmasını ifade eden terör türüdür. Uluslar ötesi Terörü uluslararası terörden ayıran nokta gerçekleştirilen eylemlerin herhangi bir devlet tarafından yönetilememesi ve kontrol edilememesidir. (Taşdemir, 2005:39)

- **Etnik Terör:** Etnik terör diğer türlere kıyasla radikal addedilebilecek bir türdür, diğer terör türlerine nazaran daha fazla şiddet içermektedir ve ayrıca amaca ulaşmak için daha fazla şiddet kullanılmaktadır. (Baharççek, 2000:14)

Terörün uluslararası ilişkilerde ortak bir tanımı yoktur. Bunun neden ise bir aktörün terörist kabul ettikleri bir grubun diğerince özgürlük savaşçısı olarak tanımlanabilmesidir. Bu nedenle teröre karşı genel olarak ortak bir tavır geliştirilememiş ve terörle mücadelede de mesafe kat edilememiştir.

Feminizm ve Terör

Feminist perspektiften teröre bakılacak olursa feministlerin teröre bakışları terörün militarizasyonu ve milliyetçiliği, hatta ırkçılığı körüklemesi nedeniyle olumsuzdur. (Arman&Şerbetçi, 2012:71) Burada da genelde erkekler tarafından yapılan eylemlerde genelde olduğu gibi kadınlar mağdur olmaktadır. Eylemlerin sonuçları kadınlar için daha yıkıcı olabilmektedir. Diğer taraftan feministler özellikle post-

kolonyalist feministler “terörist” kavramına ve şiddet kampanyalarının kimin tarafından ve neden yürütüldüğüne bakılmaksızın şiddetin her türünün kınanmasına karşı çıkmaktadırlar. (Yuval-davis, 2010:208).

Kadınlara yönelik cinsel şiddet, terör durumunda oldukça yaygın durumdadır, silahlı grupların bu uygulamaya başvurmasının amacı ya yanlış tarafta olduğunu düşündükleri kadını ya da –onların sahibi olan düşman erkekleri cezalandırmaktır. (Arman&Şerbetçi, 2012:71) Pek çok kadın kaçırılmakta, tecavüze uğramakta ya da gerillalara ve paramiliterlere hizmetçilik yapmaya zorlanmaktadır. (Arman&Şerbetçi, 2012:71)

Terörist denilince akla ilk olarak kadınlar gelirse de kadın terörist gerçeğini dikkate almak lazımdır. (Stenski,2006:136) Kadına atfedilen özellikler -irrasyonellik, analitik zekadan yoksunluk, zayıflık, duygusallık- genel olarak kadınların terör eylemlerindeki kapasitelerinin hafife alınmasına neden olmuştur. Bu da kadınların terör konusundaki rollerinin tam olarak ortaya çıkmasını engellemiştir. Diğer taraftan bu durum kadınların erkeklere nazaran daha barışçıl olduğu, şiddetten ziyade zayıflık ve kırılganlıkla karakterize edilmelerinin ve asker olsalar bile askerlik bittikten sonra anneliğe geri dönecekleri ve buna karşın erkeğe yüklenen kadını ve çocukları koruma görevi düşüncesi ile de ilgilidir. (Yesevi, 2014:582) Özetle kadının terörist olması fikri feminizmin karşı çıktığı ataerkil kodlarla çakışmaktadır ve bu yapıda kadının rolü özel alanla sınırlanmıştır ayrıca kadının bu alanın sınırlarından çıkmaması gerektiği fikri hakimdir. Bu da kadının terörle bağdaştırılmasını zor hale getirmiştir.

Kadınlar için terör eylemi gerçekleştirmek veya terör örgütüne katılmak erkeklerle aynı şekilde değerlendirilmemelidir. (Galvin, 1983:23) Deborah Galvin’e göre terör erkek egemen bir eylem ve güçle bağlantılı olarak algılanmakta ayrıca terörizm oyunu kuralları erkeklerce belirlenen erkek oyundur ve kadınlar bunu oynamak zorunda kalabilmektedir. (Galvin, 1983:23) Bu kadınların hayatlarının kontrolünü başkasının sağlaması konusundaki kalıplarıyla uyum sağlamaktadır.(Galvin, 1983:23) Yine de bu erkek oyunu kadınların burada kullanışlı olabilmek için korkularından ve bağımlı karakterlerinden kurtulmalarını gerektirmektedir.(Galvin, 1983:23)

Hakim kodların aksine kadınlar terörizmle alakasız değildir, terör örgütleri içerisinde ve terör eylemlerinde bulunmaktadır. Kadınlar genel olarak örgütlerde destekçi veya katılımcı olarak yer almaktadırlar. (Fınc - Barakat - Shetret , 2013:6) Kadınların teröre ilişkisi var olan ataerkil düzene karşı çıkış ve özgürleşme olarak görülebilir. (Gasztold, 2009:73) Kadınlar Çeçen Kara Dullar, PKK vb örgütlerde hem destekçi hem katılımcı olarak var olmaktadır. Katılımcı olarak kadın teröristlere bakıldığında ise örgütlerde düşünüldüğünden daha etkin pozisyonda yer alabilmektedirler. Geçmişte rolleri daha edilgen iken bugün daha aktif olduğu söylenebilir. Geçmişte rolleri savaşıları doğurmak, onları devrimci olarak yetiştirmek ve öldüklerinde arkalarından dua etmek vb. olarak tanımlanırken günümüzde daha aktif olarak eylemlere katılmakta ve kendi rollerini kendileri belirlemektedir. (Bloom, 2005)

Eylemlerin etki oranına bakıldığında ise kadın teröristler tarafından gerçekleştirilen eylemlerin daha etkin oldukları görülmektedir. (O’rourke, 2009:689) Eylemlerdeki ölüm oranlarına bakıldığında kadın teröristlerin eylemlerinin daha yüksek etkiye sahip olduğu görülmektedir yine ilginç şekilde kadınların eylemlerinin etki oranını arttıran faktörlerden biri de toplumun kadına dayattığı davranış kalıplarıdır.(O’rourke, 2009:687-690)

Kadınlar neden terör örgütlerine katılır sorusunun cevabı çok çeşitli olabilse de şu faktörler ön plana çıkmaktadır : (O’rourke, 2009:702-711)

- Cinsel eşitlik vaadi
- Terör örgütüne katılmanın daha fazla fırsat içermesi
- Terör örgütüne katılmanın bir özgürlük alanı olarak görülmesi
- Daha anlamlı bir hayat
- Büyük bir ülkü uğruna savaş
- Sosyal çevreden uzaklaşmak
- Yoksulluk
- Yaşanan büyük bir trajedi (tecavüz, aileden birinin ölümü)
- İntikam
- Terör örgütüne katılmanın güvenliğin garantisi olarak görülmesi

Milia Bloom kadınların terör örgütüne katılma sebeplerini “Four R’s Plus One (revenge, redemption, respect, relationship + rape)(intikam, kefare, saygı, ilişki, tecavüz) olarak sıralamıştır.

(Gasztold, 2009:86) Maartje Witlox ise bu sebepleri daha genel çerçevede kişisel ve örgütsel sebepler olarak ayırmıştır. (Witlox, 2007:41-42)

Özellikle intihar bombacısı olma motivasyonunun arkasında genel olarak bir tecavüz veya düşman güçlerce bir cinsel istismar hikayesi dikkati çekmektedir bu yapılan röportajlarda da dile getirilmiştir. (Bloom, 2005) Bu tecavüz eylemini gerçekleştiren teör örgütü de olabilmekte ve sonra kadınları örgüte katılmaya zorlayabilmektedir.(Witlox, 2007:43) İntihar bombacısı kadınlar bu olumsuz tecrübeden sonra onuruna leke sürüldüğünü ve aşağılandığını düşünebilmektedir. Bu aşamada ya intikam duygusu ya da hayatın anlamsızlığı düşüncesi kadınları bu tercihe zorlayabilmektedir. Diğer taraftan buna muhafazakar toplumlarda bir daha evlenememe ve kendi ailesi tarafından öldürülme durumu da eklenince kadınlar intihar bombacısı olmayı tercih edebilmektedir. (Bloom, 2005) Tüm bunlarla birlikte intihar bombacısı olma noktasında kadınların manipüle edildiği durumlar da vardır ve burada manipülatörler eş ya da sevgili olan erkekler olmaktadır.(Bloom, 2005)

Kadınların terör örgütlerince kullanılma amaçları ise : (O'rouke, 2009:689)

- Daha güvenilir görünme
- Erkeklerle cesaret verme
- Bu sayede daha çok adam toplama
- Kaçak sürücüler veya güvenli yerin bekçileri gibi davranmak
- Hapishaneye gizlice kaçak mal sokmak
- Spontane saldırıları ve cinayetleri teşvik etmek
- İşkence için ekipmanı taşıma
- Hareket için daha yumuşak bir görüntü oluşturma
- Sır saklama ve polis muhbiri olamama
- Kadın teröristler sayesinde örgüte adam toplama

Kadın teröristlerin örgütlerce kullanılmasının gerekçelerinden biri de kadınların fiziksel görünüşleridir. (Yesevi, 2014:580) Mesela kadın teröristler hamileliği kullanıp hamileliğin fırsatlarından yararlanabilmektedir; yoldan geçerken görülen hamile görünümlü kadından şüphelenilme olasılığı daha azdır ancak gerçekten hamile olup olmadığı da pek kimsenin aklına gelmemektedir.(Galvin, 1983:25) Yine özellikle katı toplumsal kurallara sahip topluluğa mensup ve tesettürlü kadınların aranması da zor olmaktadır çünkü bu durum bir onur meselesine dönüşebilmektedir.(Witlox, 2007:42) Bu gibi sebeplerle kadın teröristler daha zor yakalanmaktadır. (Galvin, 1983:24)

Yine kadın teröristler daha hiddetli ve öfkeli olmakta merhamet göstermemekte pişmanlık ve vicdan azabı duymamakta, intikam duyguları daha baskın olabilmektedir.(Galvin, 1983:24) Kadınlar tarafından gerçekleştirilen terör eylemleri erkekler tarafından gerçekleştirilen terör eylemlerine nazaran medyadan daha yoğun ilgi görmektedir bu da kadınların terör örgütlerince kullanımını artırmaktadır. (Gasztold, 2009:60) Brigitte L. Nacos'a göre medya altı çerçevede kadının terörle ilişkisini ele almaktadır bunlar; - dış görünüş -aile bağlantısı -duygusal sebepler dışında terörle ilişki -kadınların özgürlüğü ve eşitliği için savaşıma - erkekler kadar hatta daha fazla dirençli olma - sıklıgan, nahif ve gerçekle bağlantısı kopmuş şekilde Bu bağlamda terörizmle mücadelede açısından cinsiyet önemli bir faktör olmasına rağmen göz ardı edilmektedir bu açıdan terör de terörle mücadele de erkek dünyası ile bağlantılıdır. (Nacos, 2009:438-447) Nacos burada bu çerçevenin kadın politikacılar için de geçerli olduğunu belirtmektedir.

Diğer taraftan kadınların kullanımı açısından terör örgütlerinde de seküler ve dini örgütler bağlamında bir ayrıma gitmek gerekmektedir. Seküler terör örgütleri kadınların örgütte kullanılması açısından daha cesur olup kadınları bu noktada cesaretlendirirken dini terör örgütleri bakımından durum böyle değildir.(O'rouke, 2009:693-696) Dini terör örgütleri uzun zaman kadınları kullanma konusunda aktif olmamışlardır. (O'rouke, 2009:696) Burada kadınların rolleri daha çok erkekleri cihada ikna etmek olarak belirlenmiştir. (Bloom:2005)

Terörle Mücadelede Kadının Yeri

Terör ile kadın ilişkisi incelenirken doğal olarak terörle mücadelede kadının rolüne ve bu konudaki feminist söyleme değinmek gerekmektedir. Bu noktada cinsiyet yine önemli bir analiz birimi olarak karşımıza çıkmaktadır. En baştan söylenebilir ki feminist bakış açısına göre var olan ataerkil koşullarda kadın terörle mücadele konusunda da dezavantajlı konumdadır. Çünkü var olan yapıda kadının terörle mücadelede karar alıcı konumda olması pek mümkün olmamaktadır. Çünkü politika da erkek işidir ve

kadının bu alanda da ikincil rollerle sınırlandırıldığı bilinmektedir. Politikaya girişten karar alma mekanizmalarında etkin konumlara gelme konusunda her aşamada kadınların erkeklerle kıyaslandığında dezavantajlı olduğu görülmektedir. Politika kadın ilişkisi zaten sorunluken bir de daha üst seviyede yer alma talebi işleri daha zor hale getirmektedir. Özetle hakim düzen karşısında kadının dezavantajlı konumu devam etmektedir.

Politika, terör- kadın- terörle mücadelede kadın ilişkisi bağlamında önem taşımaktadır. Çünkü karar alıcı mekanizma politika üzerinden işlemektedir. Politika kadın ilişkisi feminist bağlamda incelendiğinde ise kadın politika ilişkisinin sorunlu olduğu söylenebilir. Kadın politika alanında çok fazla görülmemekte, politikaya girdiğinde ise daha fazla çaba göstermekte ve Enloe'ye göre erkekler gibi politika yapmak zorunda kalmaktadır. Diğer taraftan politika içerisinde de daha kadınsı alanlara yönlendirilmektedirler. Bu bağlamda erkeklerin karar alıcı mekanizmalarda olduğu ve erkeksi amaçlarla erkekleri hedef alan ataerkil bir aktivite olarak terörle mücadele de bundan mağdur olan kadınlar pek dikkate alınmadan erkekler tarafından yürütülmektedir. Kadının gündemi ve sorunları ise yine bu arenadan uzak kalmaktadır.

Bu bağlamda kadın politika ilişkisi sorunsal kadın daha politikaya girmeden başlamaktadır. Çünkü politika daha çok erkeklerin alanı gibi görülmektedir. Politikanın erkek egemen bir kültürü vardır ve politika erkeği desteklemektedir. (Ortbal- Staudinger, 2011:8) Bu noktada kadın politikada kendisine yer bulamamaktadır. Diğer taraftan kadınlar politikaya girseler bile ilgilendikleri konular- veya ilgilenmelerine izin verilen konular- itibariyle erkeklerden farklı olmaktadır. Kadınlar daha feminen konulara yönelmekte buna karşın erkekler ise ekonomi ve savunma gibi konulara odaklanmaktadırlar - bir anlamda feminizm tarafından en çok eleştirilen realist paradigmanın alçak politika- yüksek politika ayrımının burada da işlediği görülmektedir.-. (Ortbal- Staudinger, 2011:10) Kadına başarılı olmasına rağmen garip bakılmakta başarıları ise feminen alanlarda olmaktadır çünkü özel alan - kamusal alan ayrımı çerçevesinde hakim erkek egemen düzen kadını özel alanla (aile-ev) sınırlandırırken, erkeğe ise kamusal alanda (kültürel hayat, iş, siyaset, vatan koruması) egemenlik tanımaktadır. (Öztürk,2012:4) Bu pratikler günümüzde devletler tarafından da yeniden üretilmektedir. Realist paradigma tarafından uluslararası ilişkilerin temel aktörü sayılan egemen devletler uyguladıkları politikalar ve öncelikleri aracılığıyla hakim düzenin devamına katkıda bulunmaktadırlar. (Öztürk,2012:4)

Kadınlar politik arenaya girebilseler de bu kariyerleri açısından belli bir noktaya kadar ilerleyebilmektedirler. Örneğin devlet karar alma mekanizmasının zirvesi olan devlet başkanı, hükümet başbakanı vb. mevkilere ulaşabilen kadın sayısı çok azdır. Kadınların temel hakları için başlattıkları mücadelenin üzerinden uzun bir zaman geçmiş olmasına rağmen hala dünya siyasetinde kadın devlet başkanı veya hükümet başkanı sayısının erkeklere nazaran daha az olması düşündürücüdür. Kadınların bu karar alma mekanizmasından uzak tutulmaları ise yine hakim yapı tarafından kadına atfedilen özelliklerle ilişkilidir. Bu makamlar erkek egemen bir yer olarak tanımlanmış ve bu makamın kadına atfedilmeyen dayanıklılık ve liderlik yeteneği gibi maskülen özellikler gerektirdiği vurgulanmış ve bu makamların maskülen özellikler gerektirmesi nedeniyle daha çok erkeğe ait olarak görülmüş ve kadınlar buradan dışlanmışlardır. (Ortbal- Staudinger, 2011:9). Kadınlara ise yine hakim kodlarla ilişkili olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı gibi daha feminen alanlar uygun görülmüştür.

Cynthia Enloe'e göre tüm dünyada kadınların devlet başkanı, başbakan ya da diplomat olmak yerine onların eşleri olmaları; milletvekili seçilmek yerine seçmen olmaları; vatan savunmasında ve savaşlarda komutan ya da asker olmak yerine savaşın sivil kurbanları ve mültecileri olmaları tesadüf değildir ve ataerkil yapı tarafından kadına uygun görülen konuyla benzeşmektedir. (Öztürk, 2012:5) Kadınlar bu rollerden daha aktif rollere geçebilecekleri mekanizmalardan mahrum bırakılmakta ya da yetiştirilme şekilleri uyarınca bu rolleri kabul etmektedirler(Öztürk, 2012:6)

Cynthia Enloe'e göre iktidar, tüm uluslararası ilişkilere sızır" ve her alanda (siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel) iktidar (aile iktidarı, ulusal iktidar ve uluslararası iktidar) esasen erkeğe aittir ve iktidarın erkeğe ait olmasının olağanlığı da sürekli vurgulanmaktadır. (Enloe, 2003:31-Öztürk, 2012:6)

Terörle mücadelede kadınların rolüne baktığımızda kadınların güvenliğinin merkezinde yer almalarına ve terör eylemlerinden en çok etkilenen grup olmalarına rağmen terörle mücadelede etkin olmadığı görülmektedir. Kadınlar yerel yönetimde yeterince temsil edilmemektedirler ve önemli makamlarda yer almamaktadırlar. Temsil edildiklerinde de «feminen» olarak nitelenen konularla ilgili pozisyonlarda görev almakta (eğitim, sosyal hizmetler), terör riski gerekçesi ile büyük belediyelerin Belediye Başkanı olamamakta, ulusal düzeyde yaşamada görev alabilmelerine karşın yürütmeye çok etkin görevler alamamaktadırlar. (Ortbal- Staudinger, 2011:10)

SONUÇ

Feminizm en temelde kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmasını savunan ve ataerkil olarak adlandırdığı sistemde kadının ikincil rollerini bu rollerin nasıl üretildiğini ve devam ettiğini sorgulamaktadır. Feminizm, 17.-18. yüzyıllarda kadınların temel hak talepleri ile ortaya çıkmış ve bu aşama feminizmin gelişiminde Birinci Dalga olarak adlandırılmıştır. Kadınların haklarının hukuksal olarak garantiye alınması ile kadınlar artık ataerkil olarak addettikleri sistemi tamamen ortadan kaldırmayı hedeflemişler bu da feminizmin tarihinde İkinci Dalga olarak isimlendirilmiştir. Bir sonraki seviyede feminist paradigma açısından kadın sorunlarının genelleştirilemeyeceği ve farklı coğrafyadan kadınların farklı sorunları olabileceği fark edilmiştir buda feminizm için Üçüncü Dalgaya tekabül etmektedir. Feminizmin liberal feminizm, post-kolonyal feminizm, marxist feminizm gibi farklı türleri de vardır

Feminizmin savaş ve terör gibi kavramlara bakışı incelendiğinde feminizmin bu kavramlara bakışının olumsuz olduğu söylenebilir. Feminizme bakış açısından savaş, terör vb eylemler genel olarak erkekler tarafından erkeklere karşı gerçekleştirilen, kuralları erkeklerce belirlenen ancak sonuçlarından en çok kadınların olumsuz etkilendiği eylemlerdir. Erkekler savaşırken kadınlar bu durumun mağduru olmaktadır.

Kadın -terör ilişkisi incelendiğinde kadınların teröre dahil olma süreçlerinin arkasında genel olarak trajedik bir deneyim gözlenmektedir. Bu deneyim gise daha çok tecavüz veya aileden birinin ölümü olabilmektedir. Bu trajik deneyimin ardından kadınlar teröre yönelmektedirler Terör örgütlerinde ise aktif roller almakta ve beklenenden daha etkin eylemler gerçekleştirmektedirler.

Hakim kanının aksine kadınlar terörle ilişkilidir. İlginç şekilde kadınları teröre yönlendiren faktörlerden biri de bu hakim yapının beslediği ataerkil düzendir. Kadınlar bu düzenden ve bu düzenin kendisine biçtiği rollerden kaçabilmek için teröre yönelmektedir. Özellikle intihar bombacısı olma motivasyonunun arkasındaki genel olarak tecavüz deneyimi ataerkil yapı tarafından kadına hayatını devam ettirebilme imkanı vermemekte ve kadınlar da aşağılanan onurlarını kurtarmak ve intikam almak saikiyle teröre yönelmektedir.

Terörle mücadelede ise kadınlar yine dezavantajlı konumdadırlar. Terörle mücadelede karar alma süreci politika üzerinden yürüdüğü için ve politika da daha çok erkek alanı olarak görüldüğü için kadınlar politikada istenilen ölçüde yer alamamaktadırlar. Özellikle karar alıcı konumlarda kadınları görmek daha da zordur çünkü kadınlar politikaya girebilseler bile daha feminen konulara yönel/til/mekte ve karar alma mekanizmalarında etkin rol alamamaktadırlar.

Çalışmanın araştırma sorularıyla bağlantılı olarak kadınları teröre iten temel saik olarak yaşanan bir trajedi gösterilebilir ayrıca hakim kodlar da kadınları teröre yönlendiren faktörler arasındadır. Terör örgütleri ise kadınları daha güvenilir olma, dikkat çekmeme ve örgüte daha çok adam toplama gibi sebeplerle örgütlerce kullanılmaktadır. Kadınlar eylem bazında sanıldığından daha başarılı olabilmekte etkinliği yüksek eylemler gerçekleştirebilmektedirler. Terörle mücadelede konularına bakıldığında ise dezavantajlı konumdadırlar.

KAYNAKLAR

- Arman M. N –Şerbetçi, D. (2012), “Postkolonyal Feminist Teoride Milliyetçilik, Militarizm ve Savaş Karşıtlığı” , DEÜ SBE Dergisi,14(3), 65-83.
- Ataman,M. (2009), “Feminizm: Geleneksel Uluslararası İlişkiler Teorilerine Alternatif Yaklaşımlar Demeti”, Alternatif Politika, 1(1), 1-41.
- Bahar Çiçek, A. (2000) Etnik Terör ve Etnik Terörle Mücadele Sorunu, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1), 11-27.
- Bloom, M. (2005).”Terror’s stealth weapon: women” Los Angeles Times
- EKen, M. E. (2016). , Feminizm, Maskülinite ve Uluslararası İlişkiler Teorisi: Uluslararası Siyasetin Toplumsal Cinsiyeti, Uluslararası İlişkiler Teorileri, Ed: Ramazan Gözen,1. Baskı İletişim Yayınları, İstanbul, 443-491.
- Enloe, C. (2003). Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler: Feminist Bakış Açısından Uluslararası Siyaset, Çeviren: Berna Kurt- Ece Aydın, Çitlembik Yayınları, İstanbul
- Ergil, D. (1992)Uluslararası Terörizm, . Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 47(3), 139-149.
- Fink N. C. BarakaT R. - Shetret L., (2013) The Roles of Women in Terrorism, Conflict, and Violent Extremism Lessons for the United Nations and International Actors, Center On Global Counterterrorism Cooperation,

- Galvin, D. (1983). "Female Terrorist: A Socio-Psychological Perspective", Behavioral Sciences & Law, 1(2), 19-32
- Güneş, F. (2017) "Feminist Kuramda Ataerkil Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27(2), 245-256
- Gasztold, A. (2019), Feminist Perspectives on Terrorism Critical Approaches to Security Studies, Springer, Cham.
- Jacques, K.- Taylor, P. J. Myths and Realities of Female-Perpetrated Terrorism," Law and Human Behavior, 37(1), 35-44.
- Koyuncu, Ç. A. (2014). "Uluslararası İlişkiler Temelinde Farklı Feminist Yaklaşımların Söylemleri", Uluslararası İlişkiler Teorileri 2 Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar, Der: Tayyar Arı, 1. Baskı, Dora Yayıncılık,203-226.
- Nacos, B. L. (2005). The portrayal of female terrorists in the media: Similar framing patterns in the news coverage of women in politics and terrorism. Studies in Conflict & Terrorism, 28(5), 435–451.
- Notz, G. (2018). Feminizm, Çev: Sinem Derya Çetinkaya, 2. Baskı, Phoenix Yayınları, Ankara,
- O'rourke, L. A. (2009). What's Special about Female Suicide Terrorism? Security Studies, 18(4), 681–718.
- Ortbal C- Staudinger L.-P. (2011) , Gender and Terrorism: Responses by and Portrayals of Women Politicians, APSA Annual Meeting Paper
- Öztürk, Z. A. (2012). Uluslararası Siyasette Ve Karar Alma Mekanizmalarında Kadın Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi , 3 (1) , 1-33 .
- Stanski, K. (2006). Terrorism, gender, and ideology: A case study of women who join the revolutionary armed forces of Colombia (FARC). The making of a terrorist: Recruitment, training, and root causes. Westport, CT: Praeger Security International, 136-150.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel süreçleri ve Dönüşümleri, Akademik Hassasiyetler, 165-175, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/269956> e.t.13.06.2023)
- Taşdemir, F. (2005).Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Güç Kullanma Yetkisi, TC Ankara Üniversitesi, SBE, Doktora Tezi, Ankara.
- Tickner, A. J. - SJOBERG L. (2016). Feminizm, Uluslararası İlişkiler Teorileri: Disiplin ve Çeşitlilik, ed:Tim Dunne vd., Çev: Özge kelekçi,1. Basım, Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, Sakarya, 219-239.
- Topal, A. H., (2004) Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma Yetkisi, TC Ankara Üniversitesi, SBE, Doktora Tezi, Ankara, 2004.
- Tür, Ö. - KOYUNCU, Ç. A., (2010) "Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları", Uluslararası İlişkiler, 7 (26), 3-24.
- Witlox, M., (2007). What motivates female suicide terrorists? <http://socialcosmos.library.uu.nl/index.php/sc/article/viewFile/44/39> (e.t:09.04.2023)
- Yesevi, Ç. G.(2014), Female Terrorism, European Scientific Journal, 10(14), 579-595.
- Yuval-Davis, N. (2010). Cinsiyet ve millet, Çev. A. Artun. İstanbul: İletişim Yayınları. <https://sozluk.gov.tr/> (e.t 05.01.2023)